

YEGAH MUSICOLOGY JOURNAL

HTTP://DERGIPARK.ORG.TR/PUB/YEGAH

e-ISSN: 2792-0178

Makalenin Türü / Article Type : Araştırma Makalesi/ Research Article
Geliş Tarihi / Date Received : 04.04.2025
Kabul Tarihi / Date Accepted : 17.05.2025
Yayın Tarihi / Date Published : 30.06.2025
DOI : <https://doi.org/10.51576/ymd.1669850>
e-ISSN : 2792-0178

İntihal/Plagiarism: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiş ve intihal içermediği teyit edilmiştir. / This article has been reviewed by at least two referees and confirmed to include no plagiarism.

PROFESYONEL PİYANO İCRASINDA YAŞANAN HAFIZA PROBLEMLERİNE ÖĞRENEREK EZBERLEME YÖNTEMLERİYLE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

ÇELİK TEN HEPGÜLER, İrem¹

ÖZ

Müzik, yetenekten bağımsız bir şekilde herkes tarafından dinlenen ve hoş giden bir olgudur. Sadece dinleme esnasında bile beyin aktiviteleri hızlanırken, bir enstrümanı icra sırasında da birçok komplike veri akışı gerçekleşmektedir. Beynin iki yarımküresi de vücudun zıt taraflarını kontrol etmektedir. Enstrüman icrasının öncelikle duyuşun (dinleme), görme kabiliyetinin (okuma), analitik zekanın (notaları anlamlandırma), iki elin, ayakların (piyano, bateri vb.), duyguların kullanıldığı bir eylem olması bu komplike veri akışını zorunlu kılmaktadır. Çoğu müzisyen notayla çalma esnasında çok problem yaşamazken, beyindeki veri akışları sırasında farklı sebeplerle kesintiler yaşandığında hafıza problemleri ortaya çıkmaktadır.

Hafıza problemlerinin tam olarak sebepleri bilinmemekle beraber, bilinen ya da olasılık açısından sebep grubuna konulabilecek problemler, erken yaşta başlanan müzik eğitimi sırasında önlem alındığı takdirde, bu durum profesyonel müzik yaşantısında icracıyı özgür kılacaktır. Profesyonel

¹ Doç., Anadolu Üniversitesi Devlet Konservatuarı, Müzik Bölümü, Piyano ASD, icelikten@anadolu.edu.tr.

müzik eğitimi sırasında, müzik yaparken beynin işleyişi ve bahsedilen hafıza problemleri için nasıl önlem alınabileceği ile ilgili verilen eğitim hem eğitim hem müzik kalitesi açısından büyük önem taşımaktadır. Profesyonel bir müzisyenin, ileri armoni ve form bilgisi, geliştirilmiş teknik beceri ve özellikle anksiyete sorunlarına karşı rahatlama teknikleriyle donatılmış olduğunda, hafıza problemlerinin önüne geçebileceği öngörülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Beyin, müzik, hafıza, profesyonel piyano eğitimi, ezber çalma.

SOLUTIONS TO MEMORY PROBLEMS IN PROFESSIONAL PIANO PERFORMANCE THROUGH LEARNING-BASED MEMORIZATION TECHNIQUES

ABSTRACT

Music is a phenomenon universally appreciated, independent of inherent talent. Even during passive listening, brain activity intensifies whereas when performing an instrument, a complex flow of data occurs. The two hemispheres of the brain are responsible for controlling the contralateral sides of the body. The act of playing an instrument requires the integration of auditory perception (listening), visual ability (reading), analytical cognition (interpreting musical notation), the coordination of both hands and feet (instruments such as piano, drums, etc.), and emotional engagement, thereby necessitating this intricate flow of data. While many musicians rarely face significant challenges when performing with score, interruptions in this data stream during memorized performance, for various reasons, may lead to memory issues.

Although the precise causes of these memory problems remain unclear, the factors that may contribute to them, if addressed during early-stage music education, could enhance the freedom and efficacy of the performer in their professional musical career. The training provided within professional music education regarding the brain functioning during musical performance and strategies to mitigate the aforementioned memory difficulties is crucial for both educational outcomes and musical proficiency. It is hypothesized that a professional musician, when equipped with knowledge of harmony, formal structure, technique, and particularly relaxation techniques for managing performance anxiety, will be better positioned to prevent memory-related difficulties.

Keywords: Brain, music, memory, professional piano education, memorized playing.

GİRİŞ

Tamamının hala keşfedilememiş oluşu insan beyninin karmaşıklığını gözler önüne sermektedir. Beynimizin sağ ve sol yarımküreleri birbirinden farklı görevleri üstlenmektedir. Sol yarım küre genel anlamıyla sözel ve analitik zekayı, sağ yarım küre ise duygusal tepkiler, müzik algısı gibi konuları kontrol etmektedir. Devam eden araştırmalarda, beynin birçok bölgesini doğal yollarla, istemsiz olarak aynı anda komplike bir şekilde kullanmayı başardıklarından dolayı müzisyenler çok dikkat çekici bir denek grubu oluşturmaktadır.

Müziksel işlemlere hazır bir beyinle dünyaya gelen insan, ömrünün sonuna kadar uyaranlara hassasiyet göstermektedir. Bu duyarlılık usta olmayı gerektirmemekle beraber, nöroplastisite (beynin adapte olma yeteneği) mekanizmalarını uyararak müziği aynı zamanda terapi için de kullanılabilir bir araç haline getirmektedir (Torun, 2022: 7).

Müzik yeteneği, genetik miras olan kişisel özelliklerin başında gelmekle beraber, öğrenmede kişisel özelliklerin yanı sıra iyi kurgulanmış bir çalışma da başarıyı beraberinde getirmektedir. Yetenek dereceleri aynı olmayan müzisyenlerin başarı oranları çalışma teknik ve sürelerine oranla birbirine çok yakın olabilmektedir. Öğrenimde çalışma yeteneği kavramı önem kazanmaktadır (Çuhadar, 2006: 496).

Müzisyenlerin eğitim ve performans sırasında yaptığı her bir davranış, beyinde başka bir kısımda işlenir ve genel olarak bakıldığında müzik yapma esnasında beynin büyük bir kısmı çok koordineli kullanılmaktadır.

Müzisyenler icra esnasında hem nörolojik hem de fiziksel olarak çok yönlü muazzam bir performans göstermektedirler. Örneğin piyanistler, eş zamanlı olarak notadan iki eli de okuyarak çalmak, her zaman aynı anda kullanılmasa da üç pedal hakimiyeti, çalınan piyanoya göre enstrümana adaptasyon, o sırada başka enstrümana eşlik ediliyorsa diğer enstrümanın partisini takip ve dinleme işlerini koordineli bir şekilde aynı zamanda yürütmektedir. Bu işleyiş de bize müzisyen olmanın zorluğunu ve organize oluşun önemini göstermektedir. Müzik performansında organize oluş sırasında ise beynin farklı pek çok kısmı aktif olarak rol oynamaktadır.

Amaç ve Önem

Beyin henüz pek çok kısmı ve işlevi keşfedilememiş bir yapılanmadır. Herkesin zeka seviyesi farklı olmakla birlikte, yetenekleri de farklı yönlerdedir. Müzik yeteneği olup enstrüman çalan kişiler ise beyni çok fonksiyonlu olarak kullanan bireylerdir. Bu makalenin yazılma amacı, bu

konudaki akademik çalışma sayısının azlığının yanı sıra, müziği özellikle profesyonel olarak yapan müzisyenlere, icra sırasında beynin işleyişini genel olarak da olsa görmeleri için gereken bilgileri, bir eseri öğrenirken ve çalarken geçilebilecek aşamaları ve olası hafıza problemlerine karşı kullanabilecekleri çözüm önerileri içeren bilgileri sunmaktır. Çalışmanın önemi ise enstrüman eğitim ve performans işleyişinin kalitesi açısından yarar sağlayacak bilgiler içerdiği düşünüldüğünde bu noktada ortaya çıkmaktadır.

Problem Durumu

Profesyonel müzisyenler (özellikle piyanistler), çoğunlukla performanslarını notadan çalarak değil, ezber olarak gerçekleştirmektedirler. Bunun bir dezavantajı olarak performans sırasında herhangi bir sebeple hafıza problemleri yaşanabilmektedir. Bu sebeple çalışmanın odak noktası bu hafıza problemlerini yenmek üzerinedir.

Problem Cümlesi

Ezber sorunları hangi nedenlerden kaynaklanabilir ve sorun nasıl bir çalışma planıyla çözümlenebilir?

Evren

Bu çalışmanın evrenini profesyonel piyano eğitimi alan öğrenciler ve profesyonel statüdeki piyano icracıları oluşturmaktadır.

Sınırlılıklar

Enstrüman icrasının performans anındaki hafıza problemleri üzerine kurulmuş olan bu çalışma, daha çok profesyonel eğitimle sahip olunabilecek bilgi birikiminin yönetimi ve işlevselliğinin hafıza açısından kullanılabilirliği üzerine yapılandırılmıştır. Bu çalışmadaki öneriler sınav, konser ya da yarışmalarda bütün eserleri ezber çaldıkları için özellikle piyano alanında profesyonel müzik eğitimi alan ve profesyonel olarak piyano çalan kişiler ile sınırlandırılmıştır. Verilen parametrelerle doğru orantılı olarak profesyoneller hedef alınmıştır.

YÖNTEM

Bu çalışma nitel araştırma yöntemleri temel alınarak, kaynak tarama yöntemlerinden faydalanılarak şekillendirilmiştir. Makale, kitap, sempozyum bildirileri üzerine literatür taraması yapılarak ve kişisel öğretim deneyimleri de kullanılarak ulaşılan bilgiler yorumlanmıştır.

BULGULAR

Beyin ve Müzik

“Beyin zekanın, bilincin, algının, iradenin merkezidir. Ayrıca, istemli ve istemsiz motor hareketlerin yapılmasını sağlar. Konuşma ve düşünme gibi karışık olayları idare eder. Duyu organlarından gelen uyarıcıları anlamlaştırır ve duygu haline getirir” (Yeşilyaprak, 2004: 153). İki yarım küreden meydana gelen beyin, korteks denilen bir madde ile kaplıdır ve algılama, hatırlama düşünme, heyecan gibi insan davranışlarını kontrol eder.

“Müzik algısı ve üretimi ile ilgili beyin işlemleri, hemisferler arasındaki entegrasyonu sağlayan korpus kallosum, hareketin yöneticisi motor korteks, duysal algının yöneticisi sensoryal korteks, birçok beyin alanı ile bağlantı içinde çalışarak davranışları düzenleme ve karar verme sürecinde rol oynayan prefrontal korteks, ödül sistemi ile etkileşim içinde duygu-durumsal yanıtları oluşturan amigdal ve akumbens çekirdekleri, görme işlemlerini yürüten oksipital korteks ve işitme duyusunun temsil bulduğu ve seslerin analiz edildiği temporal korteks, sıralama-zamanlama işlemlerine katkıda bulunan serebellum ve müziksel bellekle ilgili hipokampus gibi çok sayıda beyin bölgesini içeren geniş bir ağda yürütülür” (Torun, 2018: 72).

Beyin yapısı itibarıyla sinirlerle bir ağ gibi örülmüştür. Bu ağ, bilgiyi anlama, işleme ve eski bilgilerin geri çağırılması gibi görevleri üstlenmektedir.

Müzisyenlerin enstrüman çalmaya başlama yaşına göre beynin kısımlarını kullanabilme yetisinin değişkenlik gösterdiği, çalınan enstrümana göre farklı el kullanımlarının da beyinde sağ veya sol yarım kürenin ağırlıklı olarak kullanımına yol açtığı görülmektedir. Tuşlu çalgı çalanlarda sol yarım kürede, yaylı çalgı çalanlarda ise sağ yarım kürede baskın kısımlar gözlenmekle beraber, bunun sebebi olarak da el ve parmak kullanımının farklılığı gösterilmektedir (Güneş ve İnal, 2018: 107).

“Müzisyenlerin beyinleri üzerine yapılan araştırmalarda müzisyenlerin daha büyük anterior korpus kallosum sahip olduğu bildirilmiştir” (Güneş ve İnal, 2018: 107). Müzik ve bileşenleri beynin sağ ve sol yarım küreleri dışında beyin sapını ve beyinciği de kapsayacak şekilde neredeyse beynin tamamını ilgilendiren sinir ağlarında işlenmektedir (Torun, 2022: 7). Müzisyen olabilmek için çalgı eğitimi almak yeterli bir unsur değildir. Alanında ustalaşmak sadece pratiğe değil, beyin anatomisinde bireylere göre ortaya çıkan değişkenlere de bağlıdır. Bu değişkenler sebebiyle her kişinin performans sonucu farklı şekilde ortaya çıkmaktadır. Erken dönem müzik eğitiminin ise çocukların beyin gelişiminde olumlu sonuçlar yarattığı bilinen bir gerçektir (Öztürk, 2015: 57).

Çuhadar’a (2006: 490) göre, son otuz yıl içerisinde müziksel algının olduğu söylenen sağ şakak bölgesindeki detaylar araştırılmıştır. Platel ve arkadaşlarının yaptığı araştırmalarda, ritim

duygusunun beynimizin sol-alt ön-alın bölgesindeki girus insula olarak adlandırılan bölge ile ilintili olabileceği fikri ortaya konmuştur. “*Perdeleri ayırt etme özelliğinin ise sol kuneus ve prekuneus ile ilişkili olduğu görülmüştür. Buna karşın tınının ayırt edilmesinin sağ ön-alın ve şakak bölgeleri tarafından kontrol edildiği saptanmıştır*” (Çuhadar, 2006: 490).

“*Çalgı performansı sırasında beyindeki yaygın nöral ağların aktif katılımını gerektiren ince motor hareket dizileri ile eş zamanlı işitsel ve duygusal süreçler arasında anlık ve doğru ilişkilerin kurulması, nöroplastisite mekanizmalarını devreye sokan hazır bir örüntü oluşturur*” (Torun, 2022: 8). Piyano öğrencileri üzerinde MR ile yapılan araştırmalarda, performans esnasında “yan-karşı birinci motor korteks ve arka pariyetal korteks’in çift taraflı olarak aktif hale geldiği görülmüştür” (Meister, 2004, aktaran Çuhadar, 2008: 73).

“*Müzik biyolojisi araştırmalarının elde ettiği verilerde beyin, hem frekans (perde) analizleri gibi müziğe özel görevlerde uzmanlaşmış bölgelere sahip (sağ arka üst temporal korteks), hem de yeni bilişsel kalıplar yaratmak için (ses ve zaman organizasyonu gibi) farklı işlemler ve alanları birleştirmektedir*” (Yazıcı, 2017: 90).

Genel anlamıyla beynimizin sağ tarafı vücudumuzun sol tarafını, sol tarafı da vücudumuzun sağ tarafını kontrol etmektedir. “*Beynin sol yarı küresi sözel, matematiksel, mantıksal bilgiyi işlemek için, sağ yarı küresi de algısal, dikkat çekici, uzaysal, bütüncül artistik bilgiyi işlemek için daha uygundur*” (Yeşilyaprak, 2004: 163-164). Sadece müzik dinleyen insanlarda beynin sağ tarafı aktifken, müzisyenlerde bu süreç farklı işlemektedir. Performans sırasında, beynimizin iki yarım küresini de kullanmanın yanında onlara bağlı küçük yapılarla da iş birliği içinde bir süreç yönetilmektedir. Bu karmaşık işleyiş bir müzisyen tarafından bilinçdışı bir şekilde yapılmaktadır.

“Sağ yarımküreyle melodiyi, heyecanlarımızla bu melodinin duygusal karakterini algılarız. Sol yarımküreyle müziğin semantiğinden (anlam biliminden) sorumludur. Sol yarımküre sayesinde ritmi, notalar arasındaki aralıkları algılar, çalan parçayı tanıyabiliriz. Öyleyse müziği algılamada iki çeşit heyecan vardır. Sağ yarımküre sezgisel ama sol beynin aktivitesiyle işbirliği içindedir. Diğeriyse tanıyıcı, adlandırıcı yönüyle sol yarımküredir. Müziği yorumlarken daha çok sağ yarımküreyi kullanmayı tercih ederiz” (Baştuğ Şen, 2002: 109).

Yapılan bir çalışmada eğitimli müzisyenlerin müzik dinlerken sadece sağ değil, sol yarım kürelerini de etkin bir biçimde kullandıkları savunulmaktadır. Bunun altında yatan neden ise müzisyenlerin dinlerken aynı anda müziği birçok yönden analiz kabiliyetine sahip olmalarıdır (Sylwester, 1995, aktaran Çuhadar, 2006: 492).

Özellikle profesyonel müzisyenlerin beyinlerindeki karmaşık iş bölümünün önemli bir kısmını da sahne ve sınav performansı açısından dikkat ve konsantrasyon oluşturmaktadır. Beyindeki

uyanıklık ve dikkat işleriyle ilgilenen kısım Retiküler aktivasyon sistemi olarak adlandırılmaktadır. Tam işlevi henüz tam olarak anlaşılamamakla beraber, dikkat seviyeleriyle ilgili çalıştığı bilindiğinden, müzisyen beyninin performans ya da çalışma sırasında bu sistemi kullandığını söylemek mümkündür (Uzunoğlu, 2006: 8).

Bellek ve Ezber Çalma

“Bütün bilişsel psikologların üzerinde anlaştıkları 3 ana bellek deposu vardır: 1) Duyusal bellek, 2) Kısa süreli bellek ve 3) Uzun süreli bellek” (Yeşilyaprak, 2004: 258). “*Duyusal bellek, çevreden alınan bilginin işleme sistemine girmeden önce kısa bir süre tutulduğu bilgi deposudur. Kısa süreli bellekte bilinçli olarak bilginin farkına varılır ve bilgi anlamlı bir şekle dönüştürülür*” (Yeşilyaprak, 2004: 260). “*Uzun süreli bellek bir kütüphaneye benzetilebilir bilgi ilişkili şemalar içerisinde depolanır. Uzun süreli bellek kapasitesi sınırsız olarak kabul edilmektedir. Kısa süreli bellekte işlenmiş olan bilgi uzun süreli belleğe gönderilerek depolanır. Bir bilginin öğrenilmiş kabul edilmesi için mutlaka uzun süreli bellekte depolanmış olması gerekir*” (Yeşilyaprak, 2004: 263).

Beyinde hafızadan ve öğrenmeden sorumlu kısım küçük bir yapı olan hipokampustur. Hipokampus, öğrenmeden sorumlu olmanın yanı sıra çevre, mekân algısı konusuyla da ilgilenir ve kısa süreli belleği uzun süreli belleğe dönüştürmektedir. Hafıza, eski bilgileri bilinçli bir şekilde hatırlamayı ifade etmektedir (http1).

Hafıza ve öğrenme üzerine çalışmalar yapan bilim insanı Anthony Greene, öğrenilenleri kalıcı kılmak ve belleği güçlü tutabilmek için öğrenilecek şeylerle bilinen, öğrenilmiş şeyler arasında bağ kurmanın yararlı olacağını savunmaktadır. Greene, öğrenmenin aceleye getirilmemesi gerektiğini, süreçlere yayarak anlamlar yüklenerek derinlemesine yapılması gerektiğini vurgulamaktadır (Karaçay, 2010: 49).

İnsan yaşantısında ihtiyaç duyduğu birçok bilgi için uzun süreli bellek deposunu kullanmaktadır. Müzisyenlerin eserlerini öğrenirken uzun süreli kullanım gözetildiğinden, kullanılan depo da budur. Etkin bir öğrenmeyle sınırsız uzun süreli bellek deposuna atılan bir eser, kaliteli bir performansı beraberinde getirmektedir. Özellikle profesyonel müzisyenlerin müzik ve eğitim yaşantısında bellek çok önemli bir konumdur.

Gardner’in öne sürdüğü çoklu zeka kuramında, her bireyin farklı zekâ, yetenek ve öğrenme becerilerine sahip olduğu savunulurken, bu durum eğitimciler tarafından doğru kanallara hizmet

edecek şekilde kullanıldığı taktirde, eğitimde olumlu sonuçlar oluşturulabilecek bir potansiyel olarak görülmesini sağlamaktadır. (Çuhadar, 2006: 488). Bu sürecin iyi tasarlanması sadece öğrenme değil, bilgiyi uzun süreli belleğe alma aşamasında da olumlu sonuçlar yaratacaktır.

Öğrenmede yaş, zeka gibi parametreler önem taşır ve ön plandadır. Normal bir öğrenmede en iyi öğrenme yaşının genç yetişkinlik yaşı olduğu söylenmektedir. Bu bakış açısı müzik eğitimi anlayışıyla kısmen ters düşmektedir. Bilgiler genç yetişkinlikte daha özümşenerek öğrenilse de, enstrüman eğitimine erken yaşta başlamanın mental ve fiziksel olarak çok büyük bir önemi olduğu herkes tarafından bilinmekte ve kabul edilmektedir.

Müzik yaşantısında bir eserin öğrenilmesi ve belleğe alınması sürecinde özellikle bazı öğrenim çeşitleri yoruma açık şekilde ön plana çıkmaktadır. Örneğin gizil öğrenme, çalarken farkında olmadan ezberlemeyle ilişkili olabilir. Model alarak öğrenmede ise, öğretmeni ya da başka müzisyenleri gözlemleyerek öğrenme söz konusu olacaktır. Gözlem, enstrüman eğitiminde büyük önem taşımaktadır.

Samuel Viviano hafızayla ilgili düşüncelerini şu şekilde belirtmiştir:

“Zaman zaman birileri için çalın. Hafıza test edilerek güçlendirilir. Herhangi bir güvensizliği göz ardı etmeyin. Önyargısız kalarak düzeltmeleri inceleyin. (...) Performans sırasında ara sıra yaşanan hafıza kayıpları çok fazla eleştiriliyor. (...) Önemli olan müziği unutmamaktır. Kusur korkusunun yerine icra etme zevkini ve iletişim kurma arzusunu koyun” (Viviano, 1986: 52).

Bilginin belleğe yerleştirilmesinde “kodlama, depolama, ara-bul-geri getir” olarak üç evrenin işleyişi söz konusudur. Beyne yerleştirilen ama hatırlamakta zorlanılan bir bilgi, bağlantılı uyaranlar hatırlanarak geri getirilmeye çalışılırken (hatırlanamayan bir ismi alfabenin harflerini sırayla sayarak bulmak gibi), müzik yapma esnasında da belirli pasajlar ya da tonalite gibi hatırlamayı sağlayacak uyaranlara başvurulabilir. Bu durum, performans anındaki acil bir durumda başvurulacak bir parametrenin belirlenmesinin olumlu sonuçlar yaratabileceğinin bir göstergesi olarak kabul edilebilir.

Bir müzik eserini ezberden yorumlayabilmek için eseri uzun süreli belleğe atmak gerekliliği, bunu yapabilmek için çok fazla tekrar yapmayı beraberinde getirmektedir. Tekrar sayısının fazlalığı tek başına bir başarıya ulaşma kıstası olarak görülemez. Tekrar yapma esnasında iyi şekillendirilmiş bir çalışma, ezberin doğruluğunu ve uzun ömürlülüğünü de destekleyen bir aşama olacaktır. Bu aşamada öncelik planlı olmakta olmalıdır.

“Uzun süreli müzikal hafıza anlayışımız geliştikçe, bir piyano partisinin ezberlenmesi süreci daha da netleşecektir. Daha fazla bilim insanı bu bilişsel sorun üzerine araştırma yaptıkça, daha fazla piyano öğretmeni yıllar içinde ezberleme sanatında gerçek bir pedagoji oluşturmada etkili olacaktır” (http2).

Ezber çalmanın geçmişine bakıldığında Czerny, Liszt, C. Schumann, Mendelssohn gibi isimler ön plana çıkmaktadır. Mozart’ın da bütün bir eseri kağıda dökebilecek kadar iyi bir hafızaya sahip olduğu söylenmektedir. Adı geçen isimlerden önce notadan çalmanın öğretmenler tarafından pek onaylanan bir şey olmamasının nedeni, öğrencilerin performans esnasında notada olmayan parametreleri ekleyebilme ihtimalidir. Fakat zamanla bu düşünce tamamen değişmiş ve notasız çalmak kibirli bir davranış olmaktan çıkarak, amatörler içinde bile benimsenmiştir (Jelen ve Ökdem, 2022: 395).

Eski dönemlerde notasız çalmanın müzikten, besteciden uzaklaşmaya sebep olduğu savunulurken, bu düşünce romantik dönemle beraber tam tersi bir boyuta geçmiş ve notasız çalmanın özünde özgürlük olduğu keşfedilmiştir. Bu durum günümüzde de genel olarak aynı şekilde sürmektedir. Ezber geleneği, eskisi kadar sıkı bir şekilde olmasa da devam etmekte ve özellikle piyanistlerde notadan çalarak yapılan performansa önyargılı yaklaşılmaktadır. Fakat bu durum 2020’li yıllarla beraber değişmeye başlamıştır. Özellikle çok sık sahne alan müzisyenler artık notayla çalmayı tercih etmeye başlarken, bunun altında yatan nedenler çağın ve aynı zamanda teknolojinin de gelişimi şeklinde açıklanabilir. Önyargıların kırılması, insan düşüncelerinin zamanla değişmesi, hayatın her alanındaki önem sıralamalarının değişmesi her çağın beraberinde getirdiği özelliklerdir. Teknolojik gelişimlerin müzik performansına yansısı ise tablet bilgisayar kullanımı yoluyla neredeyse sonsuz notayı beraberinde taşıyarak, yorumlayabilme serbestliğinin getirdiği konfor olarak yorumlanabilir.

2000’li yıllarda ezber çalmanın zamanla etkisini kaybetmesinin nedeni sadece bu sebeplerle açıklanamayabilir. Aslında diğer sebeplerden daha önemli bir faktör yirminci yüzyıl müziğinin gelişmesiyle ortaya çıkmıştır. Yirminci yüzyıl bestecilerinin yoğunlukla kullandığı karmaşık, tonal olmayan nota ve ritim gruplamalarının, bestecinin çok sayıdaki direktiflerinin ezberden çalmayı olağanüstü bir şekilde zorlaması ezber geleneğinin kırılma anı olarak kabul edilebilir. Bu şekilde bu dönemin müzikleri çoğunlukla notadan çalınmaya başlanmıştır. Böylece notayla performans fikri, çok hızlı olmayan bir şekilde diğer dönem müziği performanslarına da yansısı da herkes tarafından tercih ve kabul edilmemektedir.

Ezber de eğitimin bir parçasıdır, öğretilmeli, doğru kurallarla yapılmalıdır. Fakat profesyonel bir sanatçının ezber çalıp çalmamasının başarısıyla doğru orantılı olduğunu düşünmek artık günümüzde bir tartışma konusu olmaktan çıkmalıdır. Özellikle yaşın ilerlemesi, nörolojik hastalıklar bile bu tartışmayı sonlandırmak için iyi bir neden oluşturmaktadır. Diğer yandan örneğin üflemelilerin tek ses çalabiliyor olmaları, yaylı enstrümanlarda arşe kullanımının bir süre sonra artık bir refleks olması ve genelde tek ses çalıyor olmaları piyanistleri farklı bir konumda değerlendirmeyi gerektirmektedir. Bir piyanistin yeni bir eser öğrenirken ne kadar çok nota öğrendiği, refleks haline gelen tek şeyin pedal kullanımı olması da ilerleyen yaşlarda özellikle ezber konusunda problem yaratabilecek bir durumdur. Bu yönleriyle notadan çalmak kötü müzisyenliği temsil etmemeli, notadan çalmamanın başarıyla doğru orantılı olabileceği düşünülmemelidir. Wilson'a göre (http3) Richter, Rubinstein ve Curzon gibi piyanistler de ilerleyen yaşlarda hafızalarına güvenmeyerek notayla çalmayı yeğlemişlerdir. Buna karşılık olarak *“Rachmaninoff'un büyük çaplı eserleri birkaç saatte, Giesecking'in bir sonatı bir-iki çalışta, Richter'in ise tamamı yeni müziklerden oluşan bir resitali bir-iki haftada hazırlayabildiği söylenmektedir”* (Schlabach, 1975: 56). Buradan çıkarılabilecek sonuç çok nettir: Her müzisyenin kendine has yeteneği ve sınırları olmakla beraber, ilerleyen yaşı performansa etkisi yadsınamaz. Ezber konusunda 2006 yılına kadar yazılan makalelerin yüzde 60'ının piyano ve org çalgıları üzerine oluşu, bu konunun her zaman bir tartışma konusu olduğu yönünde yorumlanabilir. Bu problemin altında da Romantik dönemden gelen ve piyanoyla özdeşleşmiş olan virtüözite kavramı yatmaktadır (Mishra, 2010: 5). Piyano çalgısını icranın çok komplike oluşu, araştırmaları bu enstrüman üzerinde yoğunlaştırmıştır. Diğer enstrümanlar farklı sebeplerle de olsa notayla çalmasına rağmen, piyanistler için hala ezber konusunda bu kadar ısrarcı olunarak eski geleneklerin sürdürülmesi tartışmaya açık bir konudur.

Piyanistlerin iki eli de çok sesli şekilde ezberlemek zorunda oluşu, çok yönlü yapılması gereken çalışmaların saatlerini doğal olarak uzatan, stres ve kaygıyı artıran bir durumdur. Bir piyanistin iki elde de her notada tuşa uyguladığı basıncın bile farklılık gösterdiği ve özellikle farklı piyanolarda çalarken, bunu da hafızaya yazmalarını gerektirir. Buradan yola çıkarak, hafıza problemlerini en çok yaşayabilecek kitle piyano icracıları denebilir.

Piyano İcracıları İçin Ezber Yöntemleri ve Hafıza Problemleri İçin Çözüm Önerileri

“Zihinsel pratik, piyanistin geliştirmesi gereken paha biçilmez bir beceridir. Gözleriniz kapalıyken klavyeyi gözünüzde canlandırın ve parçanızı zihinsel olarak çalın” (Viviano, 1986: 52).

“Segalowitz’in deneyi (Segalowitz ve ark. 2001) detaylandırmanın veya işlem derinliğinin önemini yansıtmış ve müziğin müzikal özü açısından hatırlandığında hafızanın en başarılı olduğu sonucuna varmıştır. Buna ek olarak, üretme etkisi-çağırışım deneklerin kendileri tarafından oluşturulduğunda fikirlerin hatırlanma olasılığının daha yüksek olduğu kavramı entelektüel bellek için de geçerlidir. Detaylandırmadan bile daha etkilidir (Anderson 1994, 205. Akt. Chou, 2017: 30) Bu nedenle, piyanistler üretme etkisinden faydalanır ve notalardaki bilgileri kendileri keşfederlerse, daha başarılı geri çağırma yapacaklardır” (Chou, 2017: 30).

Belleğin bul-geri getir işlemi esnasında özellikle hızlı tempolar düşünüldüğünde hafızadan geri çağırma işi neredeyse imkânsız hale geleceğinden, sadece zihinde çalışma eylemi tek başına ezber ve performans sırasındaki negatif durumlar anında bilgiyi geri çağırma işlemi açısından işe yarar görünmemektedir. Bu görevi çok hızlı tempolarda ve acil durumlarda üstlenecek olan kas hafızasıdır (Shinn, 1898, aktaran Chou, 2017: 9). Kas hafızası kendi başına konser anksiyetesiyle beraber problem oluşturabilir fakat sağlam temel üzerine oturtulduğunda icracının en büyük desteği olabilmektedir (özellikle parmak numaraları için).

“Vladimir Horowitz ve Mark Hambourg bölümsel çalışmanın önemli olduğunu düşünmektedir. Horowitz şöyle demiştir: Kendi çalışmalarında, yeni ve büyük formulu bir besteyi, anlamı ve yapısı hakkında genel bir bakış açısı elde etmek için baştan sona çalarım; daha sonra halka açık performans için hazır olana kadar baştan sona çalmam. Bölümler, pasajlar, ayrıntılar üzerinde çalışırım; bugün bir bölüm, yarın başka bir bölüm. Sonunda bir araya getirdiğimde, tüm bölümler sağlamdır, ancak süreklilik bozulmadan kalır” (Schlabach, 1975: 55).

“Toptan çalışmaların tehlikeleri Ignace Paderewski tarafından anlatılan meşhur bir hikâyede gösterilmiştir. Kariyerinin ilk dönemlerinde, iki hafta içinde iki konçerto ve on iki kısa parça öğrenmek zorunda kaldı. Büyük bir çabayla bunu başardı. Gösteriden üç gün sonra tek bir notayı bile tekrar edemiyordu. Her şey gitmişti. Bu durum onu, zoraki hafızaya yönelik büyük bir çabayla hiçbir şeyin başarılamayacağına ikna etti. Kalıcı sonuçlar bir dizi küçük ama sürekli günlük çabayla elde edilir. Tek bir çaba işe yaramaz. Toscanini ayrıca küçük, günlük, tutarlı ezberleme çabalarının tercih edileceğine dair güçlü bir inanca sahipti. Olağanüstü hafıza becerilerini nasıl gerçekleştirdiği sorulduğunda doğrudan şu yanıtı verdi: “Sırrım şu. Hayatım boyunca notaları çalışıyordum” (Schlabach, 1975: 58).

Yunan piyanist Gina Bachauer, eserlerini çalışırken öncelikle analitik çalışma yaptığından bahsetmiş ve bunun kendi performansı açısından önemini vurgulamıştır. Öncelikle genel olarak stil, melodik-armonik gelişimi çalıştıktan sonra tekrar eseri çalışırken, cümleme ve teknik sorunlara odaklı analiz yaparak, piyanoya hiç dokunmadan 15-20 gün bu şekilde çalıştığını belirtmiştir (Schlabach, 1975: 59). Ezberleme sürecinde araştırma büyük önem taşımaktadır (Alexander, 1949: 2).

CÖZÜM ÖNERİLERİ

“Herhangi bir güçlüğü yenmek için onu gözü kapalı olarak saatlerce tekrarlamaktan hiçbir netice elde edilemez. Güçlüğün neden ileri geldiğini kavramalı ve o noktayı yenmelidir. Ezberlemeye gelince: bu ancak eser yanlışsız çalındıktan sonra yapılmalıdır. Eseri iyice bellemeden ezberlemeğe kalkışmak tehlikeli olabilir. Dikkat edilecek olursa, teknik bakımından güç olan bir kısım, güç olmıyan fakat armonisi karışık olan bir geçitten daha kolay ezberlenir. Çünkü o güç kısım bıkkınlık derecesinde tekrarlanmıştır. Halbuki armonik geçitlerin ezberlenmesi işi tamamen zeka hafızasına (şuurlu hafızaya) dayanır. Öğrenci armoni bilmiyorsa böyle geçitlerin ezberlenmesi işi tabiatıyla güçleşecektir. Her ne olursa olsun ezberlerken hafızanın şuurla işlemesi muhakkak ki elzemdır” (Fenmen, 1947: 107).

“Ünlü teknolog Georges Mathias, “Çalışmanın dörtte üçünü beyin, dörtte birini parmaklar gerçekleştirmelidir.” derken 19. yüzyıldan beri hareketlerin bilincine varmanın ne derece önemsendiğini bize hatırlatır” (Baştuğ Şen, 2002: 112).

Bir eseri ezberlemek için çok fazla fikir ve teknikler mevcuttur. Genel kanı eseri çalmaya başlamadan önce teorik olarak çok yönlü bir şekilde öğrenmek gerektiği yönündedir. Bu teorik olarak öğreniş, bestecinin hayatı, eseri ne zaman, hangi şartlarda yazdığı, eserin formu ve armonik analizi gibi parametreleri içermektedir. Bestecinin hayatını, eseri yazdığı şartları ve hatta yakın zamanda yazdığı diğer eserleri bilmek de eseri tanımak ve içselleştirmek açısından büyük önem taşımaktadır. Bu önemin icra için fonksiyonelliği ise sadece içselleştirmek değil aynı zamanda performans sırasındaki hafıza problemlerini yenmede de icracının o döneme dair yapacağı kodlamalarla hatırlama eylemi için bir anahtar görevi görebilir.

Bir eser öğrenilirken gösterilen ilk davranış parçayı öncelikle üstünkörü de olsa, gözle okumaktır. Bu davranışı eseri öğrenme süreci ilerledikçe, armonik, melodik olarak incelemek izler. Örneğin melodideki tona göre akor atlayışlarını tahmin ve tespit etmek anın kurtarıcısı olabilir. Belki melodi geçişlerinde, belki akor atlayışlarında detaylı analizle kazanılan bilgiler değer kazanır ve bu teknik kesinlikle uygulanmalıdır. Bu yöntem de ezberin sağlamlığının altın anahtarlarından biridir. Herhangi bir konudaki -özellikle armoni- bilgi eksikliği ezberleme sisteminin doğru işlememesine neden olur. Bu sebeple eğer varsa öncelikle bu konudaki eksiklikler giderilmeli ve detaylı analiz çalışmasına bu şekilde başlanmalıdır. Sadece bir eli ezbere çalmak ya da yazmaya çalışmak gibi çok yönlü çalışmalarla bu süreci desteklemek olumlu sonuçlar ortaya çıkarabilir.

Eserler genel olarak motifler üzerine kurulu olduğundan bir icracının bu motifleri her tondan çalabilecek kadar esere hakimiyeti, ezberin kaybına neden olabilecek durumlarda kurtarıcı görevi görebilecek bir davranış olabilir (Chou, 2017: 10).

“Müzik yazısının dikey ve yatay (armoni ve kontrpuan) olarak öğrenilmesi, özellikle de füğlerin ezberlenmesinde kolaylık sağlar. Yine figürlerde bir partinin çalınırken diğer bir partinin ağızla söylenmesi Chopin’in ünlü “Piyano çalmak istiyorsanız şarkı söylemelisiniz.” sözünü bize

anımsatacaktır. Eserin tamamını yazıya geçirmek de bir ezber yöntemi olabilir” (Baştuğ Şen, 2002: 102).

Performans esnasında ezber problemiyle karşılaşıldığında armoni bilgisinin yanında doğaçlama yetilerine de sahip olunması icracıyı bir adım ileriye taşıyacaktır. Burada bahsedilen elbette icracının kendine göre bir şeyler çalması değil, tona uygun biçimde eseri hatırlamasına yardımcı olabilecek bir doğaçlama bilgisidir. Bu kısım tüm icracılar için geçerli olmayabilir çünkü doğaçlama da farklı yetenek isteyen bir olgudur. Bununla beraber çeşitli transpoze çalışmalarının yapılması da üst seviyede fayda sağlayacaktır.

Bir eser tamamen detaylı öğrenildiğinde dahi performans esnasında hafıza problemleriyle karşılaşmak mümkündür. Böyle durumlara hazırlıklı olmak açısından bir eseri çalışırken, eserin özellikle belirlenen yerlerini daha dikkat ve özenle ezberlemek, unutmama sebebi ne olursa olsun performans esnasında bir kurtarıcı görevi görebilir ve bir sorun yaşansa bile devam etme açısından kolaylık sağlayabilir. Bunu gerçekleştirebilmek için eserin belirli yerlerinden (çok basit haliyle başı, ortası, sonu gibi) belirli pasajları belirleyerek ayrıca çalışmak, bir hafıza problemi esnasında icracıya kılavuzluk görevi yapabilir. Bu pasajları seçerken bir öneri olarak çok farklı tonda olmaması, aynı tonda olması bir yarar sağlayabilir. Kurtarıcı olarak pasajların seçilmesinden önce eser zaten bölüm bölüm parçalanarak çalışılmış olmalıdır. Hatta en zor kısımlara öncelik vermek psikolojik olarak rahatlığı beraberinde getirebilir. Bir başka yöntem ise eseri dinleyerek zihne yerleştirmedir. Melodi ve ritim akışları dinleme yoluyla daha çabuk beyne yerleşeceğinden dolayı, ezber yapmada yardımcı görevi görebilir.

Diğer ezber çalışmalarının yanı sıra bir eseri çalışırken, herhangi bir pasajdan başlayarak çalabilmeyi geliştirmek de diğer teknikler gibi icracıya büyük fayda sağlayacak çalışmalardan biridir. Eğer performans sırasında bir icracı eserin herhangi bir kısmından başlayarak eseri tamamlayabiliyorsa, bu durum esere üstün seviyede hakimiyetin bir göstergesi olarak yorumlanabilir. Bu çalışma, performans anında yaşanabilecek hafıza aksaklıklarında bir kaçış noktası görevi görebilir. Enstrüman çalma eylemi analitik bellek de gerektiren bir eylem olduğundan dolayı, eserin herhangi bir kısmından alıp çalma işi bir bulmacanın ya da yapbozun eksik parçasını tamamlamaya benzetilebilir ve bu durum da bütünsel bakış açısını desteklemektedir.

Bir eseri çok uzun süre notadan çalışmak beraberinde kas hafızasıyla yapılmış bir ezberi getirmektedir. Bu ezber türünün güvenilirliği sorunludur. Temel bilgi eksikliğiyle yapılan bir

ezberin uzun süre sürdürülebilirliği tartışmalıdır. Bu şekilde yapılan ezberin uzun süreli hafızaya alınmış olsa bile herhangi bir sebeple dikkat dağılması esnasında bozulduğu her müzisyen tarafından bilinen bir gerçektir. Bu sebeple icracının eseri her yönüyle öğrense bile, performans esnasında hafıza açısından olumsuz bir durum yaşandığında kullanılmak üzere kendisine çıkış yolları yaratması akılcı bir davranış olacaktır.

Bu tip yapılması gereken çok yönlü ezber çalışmaları öncelikle okullardaki derslerde öğrencilere püf noktaları gösterilerek öğretilabilir. Deşifraj gibi derslerde öncelikle belirlenen kısa pasajlar belirlenen yöntemlerle, belirli bir süre içinde öğrencilere ezberleme çalışması yaptırılabilir. Bu şekilde sadece görsel, fotografik hafıza değil, öğrenci başka hafıza ve öğrenme türlerini de bilgiyi işlemek için kullanacaktır. Ders içeriklerinin düzenlenmesi ya da direkt olarak ezberleme amacına yönelik derslerin üretilmesi ve aynı zamanda bu derslerin öğrencinin enstrüman hocası dışında bir hocadan da verilmesi çalgı eğitiminin kalitesi ve çeşitliliği açısından ufuk açıcı olabilir.

Bir eseri ezber çalmanın pek çok olumlu ya da olumsuz tarafı mevcuttur. Bir eseri ezber çalmak beraberinde müzikal bağımsızlığı ve yoğun dikkati getirirse de bellek problemi yaşandığı an da icracının kâbusu haline gelir. Dikkat için de öğretmen ya da öğrenci tarafından farklı teknikler geliştirmek için ekstra çalışmalar yapılırsa, kişiye özel olacağı için eğitim ve icra esnasında daha verimli bir aşama geçirilebilir. Müzisyenin işi uzun bellekle alakalıdır çünkü eser öğreniminde kısa belleğin bir getirisi söz konusu değildir. Bu sebeple hafızayı doğru şekilde güçlendirmek ve geliştirmek bir zorunluluktur.

Enstrüman icrasında kişisel, fizyolojik özellikler de büyük önem taşımaktadır ve bu özelliklerin ezber yapmayla ilgisi yokmuş gibi görünse de oldukça bağlantılıdır. Fizyolojik yetersizlik, eseri her açıdan öğrenip öğrenememe esnasında oldukça büyük önem taşır. Örneğin küçük el gibi fiziki olarak enstrüman çalmada dezavantaj oluşturabilecek durumlar, çalma işinde ekstra çaba harcadığı için ezber kısmında da dikkat problemlerine yol açabilir. Kişisel özelliklerimiz ise daha çok anksiyete problemleriyle karşılaşıldığında baş etme aşamasında pozitif ya da negatif rol oynar.

Performans anksiyetesi, icracının başarısızlık duygusu ve sahne korkusuyla ortaya çıkan, icracılar arasında oldukça yaygın bir psikolojik durumdur. Sadece bu duygular değil, üzüntü gibi duygular da performansı etkileyebilmektedir (Gidergi Alptekin, 2012: 138). Müzisyenlerin sahneye çıkmadıkça da tedirginlik durumlarının yükselebileceği göz önünde bulundurulduğunda,

performansa iyi hazırlanışın yanında sık sık ve farklı ortamlarda yapılacak sahne performansı da bu hissi yenmekte etkili olacaktır.

“Müzisyenlerin pratik sırasında müziği hafızaya nasıl kodladıkları hakkında artık çok şey bilirse de müzisyenlerin performans sırasında müziği neden unuttukları hakkında çok az şey bilinmektedir. Performans sırasında unutma korkusu müzisyenlerde büyük bir endişe yaratır ve saatlerce fazladan pratik yapmaya yol açabilir. Ancak, bu çalışmaya rağmen hafıza kayıpları meydana gelebilir. Bazı psikologların peşine düştüğü bir unutma teorisinin müzisyenler için sonuçları olabilir; ezberlenen materyal öğrenildiği ortamla bağlantılıdır. Bağlama bağlı olan bu ezberlenmiş materyali, ortam değiştiğinde geri getirmek zordur” (Mishra ve Backlin, 2007: 3).

Bu noktada, eserin iyi öğrenilmesinin yanında konsantrasyonun önemi de ortaya çıkmaktadır. Müzisyen her ortamda aynı dikkat mekanizmasını çalıştırabilmelidir. Bu sebeple konsantrasyonu geliştirmek ve süresini uzatabilmek için meditasyon, yoga ve bir psikoterapi yöntemi olan mindfulness gibi çalışmalara başvurulabilir. İyi konsantre olmak ve seyirciyi ya da jüriyi birer nesneymiş gibi hayal etmek yorumcunun kendini çok kolay şekilde izole etmesini sağlayabilir. Bu izole, yorumun daha dikkatli ve duyguyla çalınmasına destek olacaktır.

“Konsantrasyon dediğimiz, yorumcu ile enstrümanı birbirine bağlayan bu güçlü bağın oluşumu doğrudan doğruya kişinin en başta isteğinin, arzusunun gücüne, dikkatine, kendine güvenine ve o konudaki bilincine bağlıdır. Beyinsel öngörü, bir şeyi hissetmeden önce beyinde o şeyi görsel hale getirme, görselleştirme, *visualisation*’dur (imgeleme) ve meditasyonda da kullanılır. Beyinsel öngörü ya da başka bir deyişle yapılacak olanı beyinde önceden gerçekleştirme, beyinde görülür hale getirme ve hissetme işe başlamanın hazırlık dönemleridir” (Baştuğ Şen, 2002: 112). “Paganini ile ilgili bir anektoda göre, ünlü keman virtüözünün hayranlarından biri sanatçının sırrını keşfetmek ister ve sanatçıyı konser öncesi kapının deliğinden gözler. Gördüğü şudur: Paganini enstrümanını kutusundan çıkartır, çalar gibi omuzunda tutar. Fakat bir zaman sonra tekrar alır ve kutusuna koyarak kaldırır. Bu ilginç örnek bize çalmada konsantrasyonun ve beyinsel işlevin önemini gösterir” (Baştuğ Şen, 2002: 111).

Bazı kişilerde performans öncesi ya da sırasında ortaya çıkan bayılma, aşırı terleme, çarpıntı, bazı durumlarda el-parmak şişmesi gibi aşırı tepkiler, ivedilikle uzman desteğiyle kontrol altına alınmalıdır. Birçok müzisyenin yaşadığı bu durumların önüne geçebilmek için öğrencilerin erken yaşta duygu ve stres yönetimiyle ilgili eğitilmesi olumlu faydalar sağlayacaktır.

SONUÇLAR

Bilimdeki diğer gelişmelerle beraber, psikolojinin de gelişimi, müzisyenlerin ezberleme aşamasında ve esnasında geçtiği aşamaları anlamlandırılmasına, müziği anlayan ya da anlamayan herkesin süreci gözlemlemesine büyük bir katkı sağlamıştır. Ezberleme eylemini çok yönlü yaptıktan sonraki aşamada icracının performans sırasında karşısına çıkan en büyük problemin anksiyete olduğu düşünüldüğünde, psikoloji ve duygu yönetimi bu süreçte önemli bir rol oynamaktadır. Anksiyetenin olumsuz etkileri düşünüldüğünde ise çoğu zaman bilinçsiz yapılan

ezberleyerek öğrenme yerine, öğrenerek ezberleme yönteminin benimsenmesi bir gerekliliktir. Müzik açısından da performans anı açısından da psikoloji büyük önem taşımaktadır.

Eğitim sistemindeki minimal değişiklikler sorunların çözümünde etkili olabilir. Üniversitelerin lisans devrelerinde verilen gelişim ve öğrenme psikolojisi derslerinin meslek gruplarına göre özelleştirilerek aktarılması çok verimli olacaktır. Öğrencilerin ezber yöntemleriyle tanıştırılması, bu konuda özel olarak eğitilmeleri başarının önünü açacak çalışmalardır. Bunun yanı sıra ezber yöntemleri öğretilmeden önce beynin işleyişi ve müzikle ilişkisinin işlenmesi öğrenciler için de ufuk açıcı olacaktır. Ezber geleneği okullarda, yarışmalarda ve çoğunlukla konserlerde hala sürdürüldüğüne göre öğrenciye bu konuda farkındalık kazandırılması çok önemlidir. Ahmet Say'ın şu sözü durumu net şekilde özetlemektedir: “*Denizi bilmek başka, denizde yüzmek başkadır*” (Yönetken vd., 1993: 109).

İnsan beyni daha çözülememiş bir yapıdır. Dolayısıyla büyük müzisyenler de dahil her müzisyen herhangi bir sebeple ezber problemi yaşayabilir. Önemli nokta bunu minimuma indirebilmek için gösterilen çabadır. Eğitim sisteminde ezberleme teknikleri gibi uygulamalara yer açılması, müzik icrasında problem yaşayan müzisyenlere yol gösterici olabilir.

Bu makale icra sırasında ezber problemi yaşayan müzisyenler için bir kılavuz görevi görmesi amacıyla yazılmıştır, öneridir. Her bireyin yetenek ve zeka seviyesinin farklılığı göz önüne alındığında tüm teknikler her kişiye uymayabilir fakat içlerinden yaşanan problemlerin çözümüne ve farkındalık kazanılmasına hizmet edebilecek maddelerin çıkacağı öngörülmektedir.

KAYNAKLAR

- Alexander, D. S. (1949). *A Case Study In Two Methods Of Memorizing Piano Music*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). The Ohio State University, Ohio.
- Baştuğ Şen, S. (2002). *Piyano Tekniğinin Biyomekanik Temeli*. İstanbul: Pan Yayıncılık.
- Chou, H. T. S. (2017). *Memorization of Piano Music And Performing From Memory*. (Yayınlanmamış doktora tezi). Indiana University, Indiana.
- Çuhadar, C. H. (2006). Müziksel Zekâ. *Ulusal Müzik Eğitimi Sempozyumu Bildirisi* içinde (486-497 ss.). Denizli.
- Çuhadar, C. H. (2008). Müzik ve Beyin. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17(2), 67-76.
- Fenmen, M. (1947). *Piyanistin Kitabı*. Ankara: Doğu Matbaası.

- Gidergi Alptekin, A. (2012). Müzik Performans Anksiyetesi. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(1), 137-148.
- Güneş, E. ve İnal, Ş. Ç. (2018). Müzik, Bilişsel Etkiler ve Genetik. *Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Mecmuası*, 71(3). <http://dx.doi.org/10.4274/atfm.10820>
- Jelen, B. ve Ökdem, E. (2022). Piyanoda Ezber ve Müzik Bellek Türleri. *Sosyal Bilimler Dergisi*. Yıl: 9, Sayı: 58 393-409. <http://dx.doi.org/10.29228/SOBIDER.62714>
- Karaçay, B. (2010). Beyin, Hafıza ve Hafızanın Genleri. *Bilim ve Teknik*, 46-51.
- Mishra, J. (2010). A Century of Memorization Pedagogy. *Journal of Historical Research in Music Education*, 32(1), 3-18. <https://doi.org/10.1177/153660061003200102>
- Mishra, J. ve Backlin, W. (2007). The effects of altering environmental and instrumental context on the performance of memorized music. *Psychology of Music*, 1–20. <https://doi.org/10.1177/0305735607077838>
- Öztürk, Ö. (2015). Müzisyen Beyni. *Uluslararası Sanat ve Sağlık Sempozyumu Bildiri Kitabı* içinde (57-60 ss.). İstanbul.
- Schlabach, E. L. (1975). *The Role Of Auditory Memory In Memorization At The Piano*. (Yayınlanmamış doktora tezi). University of Illinois at Urbana-Champaign, Illinois.
- Torun, Ş. (2022). Kanıta Dayalı Müzik Terapisi Uygulamalarında Müziğin Rolü. *Anadolu Tıbbi Dergisi*, Sayı:2 1-12 <http://doi.org/10.5505/anadolutd.2022.18291>
- Uzunoğlu, B. (2006). *Müzik Öğretmeni Yetiştiren Kurumlarda Ezber Çalışmanın-Söylemenin Öğrenci Başarısına Etkisinin Değerlendirilmesi*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.
- Yeşilyaprak, B. (Ed). (2004). *Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi*. Ankara: Pegem A Yayınları.
- Yönetken, H. B., Fenmen, M., Sun, M., Uçan, A., Bayraktar, E., Aydoğan, S. (1993). *Müzik Eğitimi*. Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları.

Web Kaynakları

- http1 Hipokampus nedir? Nerede yer alır? Görevleri Nedir? (Erişim adresi: <https://www.memorial.com.tr/saglik-rehberi/hipokampus-nedir#hipokampus-hakkinda-sik-sorulan-sorular>) (Erişim Tarihi: 22.03.2025).
- http2 Dubé, F. (2003). Pianists' Four Kinds of Memory. (Erişim adresi: <http://www.scena.org/lsm/sm9-3/pianiste-en.htm>) (Erişim tarihi: 23.03.2025).
- http3 Wilson, F. (2018). The Memory Game. (Erişim Adresi: <https://interlude.hk/memory-game/>) (Erişim tarihi: 30.03.2025).
- Torun, Ş. (2018). Nörolojik Hastalıklarda Müzik Terapi ve Müzik Uygulamaları. *Türkiye Klinikleri- Nörolojik Hastalıklarda Fizyoterapi ve Rehabilitasyon*, 71-8. (Erişim adresi:

<https://www.turkiyeklinikleri.com/article/tr-norolojik-hastaliklarda-muzik-terapi-ve-muzik-uygulamalari-82455.html>).

Viviano, S. (1986). Some Thoughts on Memorization. *American Music Teacher*, 36(2), 52–52. (Erişim adresi: <http://www.jstor.org/stable/43541248>).

Yazıcı, D. (2017). Müziğin İnsan Beyni Üzerindeki Etkisi. *International Journal of Cultural and Social Studies (IntJCSS)*, 3(1) 88-103. (Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/339657>), (Erişim tarihi: 02.03.2025).

EXTENDED ABSTRACT

The fact that the full complexity of the human brain remains undiscovered highlights its intricate nature. The left and right hemispheres of the brain assume different roles. The left hemisphere is generally responsible for verbal and analytical intelligence, while the right hemisphere governs emotional responses and music perception, among other functions. Ongoing research has shown that musicians form a particularly intriguing group of subjects because they are capable of simultaneously and involuntarily utilizing many different areas of the brain in a complex manner. Musicians exhibit an extraordinary abilities both neurologically and physically during their performances. For instance, pianists simultaneously read music with both hands from the sheet, control three pedals (although not always used simultaneously), adapt to the specific piano they are playing, follow and listen to the part of another instrument if accompanying it, and coordinate all of these tasks simultaneously. This process demonstrates the difficulty of being a musician and the importance of organization in performance. In music performance, many different areas of the brain are actively involved in maintaining organization.

In human life, long-term memory storage is used for retaining much of the information necessary for daily activities. Since musicians use long-term memory when learning pieces, this is the storage utilized. An artwork that is stored in this long-term memory through effective learning will result in a high-quality performance. For professional musicians, memory is central to both their artistic and pedagogical pursuits.

In the past, scholars argued that performing without sheet music distanced the musician from the music and the composer. However, the Romantic era brought a shift in this perspective, as musicians began to view performing without sheet music as a fundamental expression of artistic freedom. This perspective continues to persist in a similar form today. Although the tradition of memorized performance is no longer as strictly followed, it still persists, with a particular bias

against performing from sheet music, especially among pianists. However, this has begun to change in the 2020s. Particularly among musicians who perform frequently on stage, there is a growing preference for performing with sheet music, which can be attributed to the development of both the times and technology. The breaking of prejudices, the changing of human thought over time, and the shifting priorities in all areas of life are characteristics inherent to each era. The impact of technological developments on music performance can be seen in the use of tablet computers, which allow for carrying and interpreting nearly an infinite amount of sheet music, providing comfort through the freedom to perform and interpret it.

The first behavior exhibited when learning a piece of music is to initially read it, even if superficially. As the process of learning progresses, the piece is then examined harmonically and melodically. For example, predicting and identifying chord progressions based on the melody's tone can be crucial for a quick resolution. Information gained from detailed analysis, whether in melody transitions or chord progressions, becomes valuable and should be applied as part of the memorization process. This method is one of the key elements for ensuring strong memorization. Any deficiency in knowledge especially in harmony can prevent the memorization system from functioning properly. Therefore, any such gaps should first be addressed before beginning detailed analysis. Supporting the process with multifaceted exercises, such as memorizing with one hand or attempting to write out the piece, can yield positive results. Additionally, motif-based, harmonic, and improvisational exercises can be effective in preventing memorization problems.

Memorization itself is part of the education process; it must be taught and done according to the correct principles. However, the belief that a professional artist's success is directly proportional to whether they memorize their performance should no longer be a topic of debate in modern times. Particularly as one ages, neurological disorders present a strong argument for ending this debate. On the other hand, the fact that wind instrument players can perform single notes, or that the use of the bow in string instruments becomes a reflex over time, and generally playing single notes, necessitates a reevaluation of pianists in a different context.

The connection between memory problems and stage fright-induced anxiety underscores the necessity of seeking solutions in this area. This article guides musicians who experience memorization problems during performance, and provides practical suggestions for overcoming these challenges. Considering that each individual's abilities and intelligence levels differ, not all

ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

techniques will suit every person. However, it is anticipated that the methods discussed will help address existing problems and raise awareness.

Although no definitive solution exists for memory problems, musicians can address these challenges through detailed and systematic practice. Each practice plan should reflect the individual's specific needs and target their unique deficiencies. By creating a focused, personalized work plan and consistently refining weak areas, musicians can use frequent stage performances to minimize, or even overcome these difficulties.